

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKÉHO JAZYKA A TEORIE KOMUNIKACE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Kotková

Neologismy motivované názvy politických stran a hnutí

Neologisms motivated by names of political parties and movements

2013

Vedoucí práce: Mgr. František Martínek

Děkuji vedoucímu své práce, Mgr. Františku Martínkovi, za množství užitečných komentářů k mé práci a dobrých rad. Děkuji také Oddělení současné lexikologie a lexikografie Ústavu pro jazyk český AV ČR, a především pak vedoucí Excerptního úseku, paní Ivoně Tintěrové, za umožnění využití neologického materiálu Neomat pro tuto práci. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině za neskonalou trpělivost a podporu, kterou v průběhu mého studia projevovala.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Rakovníku dne

podpis

SEZNAM ZMIŇOVANÝCH POLITICKÝCH STRAN A JEJICH OFICIÁLNÍCH ZKRATEK

Agrární strana – dnes již neexistující strana, lexikální jednotky jí motivované se vyskytují v SSJČ

Česká strana sociálně demokratická – ČSSD

Komunistická strana Čech a Moravy – KSČM

Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová – KDU-ČSL

LIDEM – Liberální demokraté

Moravská národní strana – MNS (již neexistuje, v roce 1997 nahrazena Moravskou demokratickou stranou, která byla roku 2005 nahrazena stranou Moravané)

Národní socialisté – levice 21. století – NS-LEV21

Občanská demokratická aliance – ODA (již neexistuje, zánik roku 2007)

Občanská demokratická strana – ODS

Strana zelených – SZ

TOP 09

Unie svobody – Demokratická unie – US-DEU (již neexistuje, zánik roku 2011)

Věci veřejné – VV

SEZNAM ZKRATEK

NLA	Novočeský lexikální archiv
SSČ	Slovník spisovné češtiny
SSJČ	Slovník spisovného jazyka českého
SN1	Slovník neologismů 1
SN2	Slovník neologismů 2

I. ÚVOD	7
1. Materiálová východiska	7
2. Osnova	8
II. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Vymezení pojmu neologismus	9
2. Klasifikace neologismů	11
III. ZPŮSOBY TVOŘENÍ NEOLOGISMŮ	14
1. Derivace	14
2. Neologismy vzniklé sémantickou motivací na základě vnější podobnosti	17
3. Kompozice	18
IV. NEOSÉMANTISMY A JEJICH EXPRESIVITA	19
V. VÝZNAM, EXPRESIVITA A PRODUKTIVITA ODVOZENÝCH NEOLOGISMŮ	21
1. Význam	21
1.1 Substantivní odvozeniny	21
1.1.1 Maskulina	21
1.1.2 Feminina	25
1.1.3 Neutra	27
1.2 Adjektivní neologismy	28
1.3 Adverbiální neologismy	32
2. Expresivita odvozených neologismů	33
3. Produktivita odvozených neologismů	33
VI. VÝZNAM, EXPRESIVITA A PRODUKTIVITA KOMPOZITNÍCH NEOLOGISMŮ	37
1. Význam	37
1.1 Substantivní kompozita	37
1.1.1 Maskulina	37
1.1.2 Feminina	38
1.2 Adjektivní kompozita	39
1.3 Adverbiální kompozita	40
2. Expresivita kompozitních pojmenování	40
3. Produktivita kompozitních pojmenování	41

VII. LEXIKOGRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ NEOLOGISMŮ	42
1. Pojmenování motivovaná názvy politických stran a hnutí ve výkladových slovnících	42
2. Pojmenování motivovaná názvy politických stran a hnutí ve slovnících neologismů	44
3. Porovnání materiálu obsaženého ve výkladových slovnících s materiálem slovníků neologických	45
VIII. POROVNÁNÍ SLOVNÍKOVÉHO MATERIÁLU S MATERIÁLEM TÉTO PRÁCE	46
IX. ZÁVĚR	50
X. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
XI. SEZNAM PŘÍLOH	53

I. ÚVOD

Ve své práci se zabývám neologismy utvářenými od názvů politických stran a hnutí. Účelem práce je popsat, jakými způsoby tyto neologismy dnes vznikají a které z těchto způsobů převládají.

Při sledování aktuálního dění si nelze nevšimnout, že neologismy tohoto typu jsou dnes ve sdělovacích prostředcích velmi frekventované, převážně v komentářích a publicistických textech. Příčinou toho je především fakt, že počet politických stran se stále mění, některé strany zanikají a jiné naopak vznikají, a ruku v ruce se vznikem každé nové strany jde mimo jiné i potřeba nějakým způsobem ji nazývat, která vede ke vzniku mnou zkoumaných neologismů.

V této práci se zabývám pouze neologismy motivovanými názvy českých politických stran a hnutí, neboť neologismy motivované názvy těch zahraničních nejsou v českých médiích tak frekventované a jejich vznik je analogický ke vzniku neologismů od názvů českých politických stran a hnutí (viz kap. VIII., s. 47). V rámci prováděné excerpce jsem zaznamenala jisté trendy ve tvoření takových neologismů, jimiž jsou především vznik sufigovaných akronymů v roli názvů stran a odvozování sufixací či prefixací. Při tvoření takových neologismů se uplatňuje také kompozice.

1. Materiálová východiska

Základním materiálovým východiskem mé práce je neologický materiál Neomat, uložený v excerpční databázi webové aplikace EDA, ke kterému mám plný přístup díky své dlouhodobé praxi v excerpčním úseku oddělení současné lexikologie a lexikografie Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Tento materiál byl v minulosti zdrojem pro vznik *Slovníku neologismů 1 a 2* (1998, 2004), od té doby však nebyl využit k vytvoření žádného dalšího neologického slovníku. A protože ani v nejbližší době se vydání slovníku neologismů nechystá, je podle mého názoru dobré využít neologický materiál alespoň pro práce zpracovávající konkrétní část slovní zásoby, jako je ta má. K doplnění materiálu pocházejícího z neologické databáze Neomat pro účely této práce pak využívám metodu cílené excerpce primárních textů z denního tisku, konkrétně se jedná o deníky *Hospodářské noviny*, *Lidové noviny* a *Mladá fronta Dnes*. Jako zdroj využívám rovněž elektronický archiv mediálních textů (psaných i mluvených) Newton Mediasearch on-line společnosti Newton media a. s. Korpusy Českého národního

korpusu, primární texty a především zmíněný archiv mediálních textů využívám k ověření frekvence hesel vyskytujících se v Neomatu, protože záznamy v něm podléhají frekvenčnímu omezení, které povoluje maximálně 5 až 8 výskytů daného hesla v materiálu. Neologická databáze Neomat obsahuje materiál sesbíraný od roku 1991 do současnosti, pro svou práci využiji všechny jeho vrstvy a všechny relevantní lexikální jednotky, které se dosud nevyskytly ve slovnících ani v Kartotéce novočeského lexikálního archivu (NLA).

2. Osnova

V první části práce se zaměřím na vymezení pojmu neologismus a jejich klasifikaci. V další části práce popíši způsoby vzniku neologismů motivovaných názvy politických stran a hnutí, poté si budu všimát jejich příslušnosti ke slovním druhům a také sémantiky a expresivity. Zabývat se budu i frekvencí výskytu jednotlivých neologismů, kterou budu zkoumat především na základě výskytu v primárních textech, neboť jedním z mých cílů je zjistit, které typy vzniklých neologismů jsou dnes nejpoužívanější (převládají-li například některé slovotvorné formanty nad jinými apod.). Posléze se budu věnovat porovnání mnou nalezeného materiálu s podobnými výrazy obsaženými v dostupných slovnících, především ve *Slovníku spisovného jazyka českého* (1989), *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost* (1994) a *Slovníku neologismů 1 i 2* (1998, 2004). Nejprve porovnáám materiály obou vybraných výkladových slovníků s materiály slovníků neologických, abych zjistila, jakým vývojem slovní zásoba motivovaná názvy politických stran a hnutí prošla v delším časovém horizontu, a mohla při následném porovnání všech slovníkových materiálů s materiálem této práce konstatovat, zda tento vývoj pokračuje stejným směrem, nebo zda byly některé tendence a trendy nahrazeny jinými.

II. TEORETICKÁ ČÁST

Na konci minulého tisíciletí vzrostl zájem o problematiku vzniku neologismů, dokladem toho je velký počet tehdy publikovaných prací zabývajících se novými lexikálními prostředky¹. Speciálními disciplínami pro zkoumání neologismů jsou neologie a neografie. Neologie se zabývá vymezením pojmu neologismus, kritérii, na jejichž základě lze lexikální jednotku označit jako neologismus, i jejich následnou klasifikací. Sleduje otázky postavení neologismů v systému slovní zásoby (centrum vs. periferie), vliv současné komunikační situace na vznik nových lexikálních jednotek, procesy a způsoby jejich vzniku či otázky stylové (Martincová 1983, s. 10). Tvorba neologických slovníků je pak záležitostí neografie. Ta se dle mých vlastních zkušeností s prací s neologickým materiálem Neomat potýká především s problémem „stárnutí“ neologického materiálu, což úzce souvisí s časovým hlediskem vymezení neologismu v závislosti na rychlosti procesu jeho začlenění do systému slovní zásoby, tedy tím, je-li lexikální jednotka mluvčími vnímána jako nová, či nikoli. Právě vymezení pojmu neologismus a jejich klasifikaci se budu věnovat na následujících řádcích.

1. Vymezení pojmu neologismus

V současné době neexistuje v české lingvistice jednotná definice pojmu neologismus, ačkoli jednotlivá vymezení se od sebe příliš neliší. Přemysl Hauser (1986, s. 43–44) je vymezuje takto: *„Jsou to slova užívaná nejprve menším okruhem uživatelů, někdy dokonce jen jediným autorem. Postupně se šíří, a jakmile vejdou do obecného užívání, ztrácejí příznak novosti. ... I když je tedy přesné vymezení neologismu obtížné, někdy subjektivní, a hranice mezi nimi a neutrálními slovy plynulá, můžeme za ně považovat takové lexikální jednotky, které dosud nebyly součástí lexikální zásoby, které však mají možnost stát se jí.“*² Toto vymezení se soustředí jednak na hledisko časové a jednak na možnost začlenění lexikálních jednotek do systému, o kterém se zmiňuje také Markéta Ziková: *„Jde o jednotky z hlediska jejich postavení ve slovní zásobě periferní, které však mohou potenciálně (při splnění určitých podmínek) přecházet z periferie do centra. Někdy se v této souvislosti hovoří o tzv. perspektivních lexikálních jednotkách, které*

¹ Viz MARTINCOVÁ, O. a kol. Neologie a neografie. Výběr z národních bibliografií s Dodatkem. Praha: Ústav pro jazyk český, 1999.

² ... značí vynechávku v textu (viz kap. V., s. 22)

jsou kandidáty slovní zásoby a odlišují se tak od jednotek vyskytujících se pouze v individuálních jazykových promluvách jednotlivých mluvčích, které jsou pak označovány jako okazionální.“ (Ziková 2001, s. 82)

Hauser pak dále podotýká, že je nutné pojem neologismus vztahovat vždy k současnosti nebo uvést do kontextu jiné doby, neboť každá doba má své vlastní neologismy, a zmiňuje i ztrátu příznaku novosti, o kterém jsem už psala výše.

Naproti tomu Olga Martinová (1983, s. 10–11) pracuje s poněkud širším hlediskem vymezení: *„Termínem neologismus se převážně označují prostředky lexikální, které se charakterizují jako nové. Podstata neologismů se nejčastěji vidí buď v tom, že neologismy pojmenovávají nový předmět, jev skutečnosti, že obohacují vyjadřovací prostředky jazyka, nebo se její určení přenáší do roviny stylistické, kde se neologismy stavějí do protikladu k archaismům.*“ Martinová mimo jiné rozlišuje vymezení neologismů z hlediska, které označuje jako diachronní, kdy se jako neologismus označuje taková lexikální jednotka, která nebyla součástí lexikálního systému minulého období, a synchronního, při jehož uplatnění se neologismy hodnotí z hlediska možnosti stát se jednotkou langue. Od nich dále odlišuje tzv. okazionalismy (lexikální jednotky vzniklé a užitě příležitostně) a tzv. potencialismy (lexikální jednotky systémově možné, ale slovtvorně dosud nerealizované). Zároveň však uvádí, že pokud jsou neologismy hodnoceny jako slova nová, pak musí dojít ke stanovení mimojazykového časového kritéria, na základě kterého jsou jako neologismy hodnocena slova neobsažená v lexikálním systému před stanovenou časovou hranicí. Takové hledisko však nepostihuje proces vzniku neologismů, ale jen vyděluje určitou část lexikálního systému a její jednotky označuje jako neologismy. Posléze Martinová vymezuje neologismy také z hlediska jazykově systémového (jazyk jako nástroj sociální komunikace vs. abstraktní systém), roviny užití, onomaziologického, sémantického a zmiňuje i hledisko sociolingvistické, konfrontační a psycholingvistické.

Pro účely své práce, s přihlédnutím k jejímu tématu, chápu neologismus jako novou lexikální jednotku, která ještě není zcela zařazena do lexikálního systému a která vznikla buď z nutnosti pojmenovat nový jev, v tomto případě novou politickou stranu nebo hnutí, či z potřeby vymyslet nové, originální pojmenování jevu staršího. Zařazuji sem tedy neologismy denotativní i transnominativní (Ziková 2001, s. 84; viz kap. II/2, s. 12). Jelikož se v této práci vyskytují nejen neologismy z nejnovějších vrstev materiálu, pro které platí předchozí vymezení, ale i starší varianty pojmenování

souvisejících s politickou stranou či hnutím, které jsou sice obsaženy již ve starších vrstvách materiálu Neomat, ale nebyly dosud nikde publikovány, je možné v jejich případě přijmout i vymezení neologismu jako takové lexikální jednotky, která nebyla součástí lexikálního systému do určité doby, přičemž jako časová hranice může posloužit rok 1991, tedy rok vzniku neologického materiálu Neomat. Podotýkám, že tato starší slova jsou, jak je patrné při pohledu na materiál, v některých případech variantami lexikálních jednotek obsažených ve *Slovníku neologismů 1 i 2* (1998, 2004) a do této práce jsou zařazeny i kvůli možnosti porovnání materiálu slovníku a materiálu této práce (viz kap. VIII.).

2. Klasifikace neologismů

Podobně jako v základním vymezení pojmu neologismus se autoři mírně rozcházejí také v jejich klasifikaci. Pro ilustraci zde uvádím rozdělení Přemysla Hausera (1986), Olgy Martinčové (1983), *Slovníku neologismů 1* (1998) a Markéty Zikové (2001).

Přemysl Hauser (1986, s. 44–45) nejprve rozděluje neologismy z hlediska příčiny jejich vzniku, která může být buď vnější, nebo vnitřní. Jedná-li se o příčinu vnější, mimojazykovou, pak neologismus vzniká na základě nutnosti pojmenovat nově vzniklý jev či skutečnost. U příčiny vnitřní Hauser dále rozlišuje jazykové důvody na stylistické a strukturní. Stylistické důvody vedou ke vzniku neologismu z důvodu potřeby nově odstíněného pojmenování, zatímco strukturní k nahrazení nevyhovující staré jednotky novou, ať už z důvodů formálních či věcných.

Toto Hauserovo rozdělení je podobné jako rozdělení Markéty Zikové (2001, s. 83–84), která odlišuje neologismy denotativní, jež označují nově vzniklý jev či skutečnost a jsou tedy paralelní k Hauserovým neologismům vzniklým z vnějších mimojazykových příčin. Naproti tomu neologismy transnominativní podle Zikové „představují novou strukturaci v jazyce již pojmenovaného jevu“ (2001, s. 84) – paralelou k nim jsou tedy Hauserovy neologismy vzniklé z příčin vnitřních.

Olga Martinčová (1983) rozděluje neologismy z hlediska genetického na tři skupiny, z nichž dvě také odpovídají výše popsanému rozdělení. První z nich tvoří neologismy, jejichž rys novosti je v pojmenování nového obsahu novou formou (s. 37), tedy vlastně denotativní neologismy Zikové. Další skupinou jsou pak neologismy, jejichž rys novosti je v nové formě ztvárňující starý obsah (s. 85), čili výše popsané neologismy transnominativní.

Kromě těchto dvou skupin ale Martincová uvádí skupinu neologismů, jejichž rys novosti je pouze v obsahu. Jedná se o nová víceslovná pojmenování a neosémantismy, o nichž Martincová píše: „*Pro pojmenování určitých nových pojmů, myšlenkových obsahů se ve funkci pojmenovacích prostředků uplatňují také slova existující v slovní zásobě, aniž by došlo k vytvoření nového jednoslovného útvaru s funkcí pojmenovací. Při pojmenovacím procesu vznikají jednak útvary víceslovné (pojmenování víceslovná, dále VP). Jednak se pojmenování odehrává v rámci existující pojmenovací jednotky užitě na pojmenování nového pojmu. Tato nová slova vznikají tzv. sémantickým tvořením slov*“ (Martincová 1983, s. 82). Neosémantismy pak zmiňuje i Hauser (1986, s. 47).

Martincová (1983, s. 31) i Hauser (1986, s. 46–47) pak shodně rozdělují neologismy na domácí a cizí – přejímky. Hauser pak toto rozdělení dále rozvádí a domácí neologismy dělí na slovotvorné (v této kategorii jsou uplatněny běžné slovotvorné postupy jako odvozování a skládání), souslovné (nově vzniklá sousloví), frazeologické (nově vzniklé frazémy) a sématické (neosémantismy – případy, kdy stará forma dostane nový obsah) – zde lze opět najít paralelu s výše popsaným rozdělením Olgy Martincové z genetického hlediska (1983, s. 31).

Jako zcela zvláštní kategorii Martincová vymezuje slova zkratková (1983, s. 92), jež rozděljuje do dvou velkých skupin. První z nich je tvořena zkratkovými slovy motivovanými ustáleným spojením lexikálních jednotek či víceslovným pojmenováním. Druhá skupina obsahuje taková zkratková slova, která nebyla vytvořena na základě ustálených spojení ani víceslovných pojmenování, ale buď ze slabičných útvarů a hlásek (ty mohou být převzaty například z obchodního názvu firmy) nebo na pozadí množiny slov.

Zvláštní pozornost Martincová ve své publikaci věnuje také tzv. okazionalismům. Podotýká, že existují tři hlediska, na jejichž základě je možné označit lexikální jednotku jako okazionální. *Bud' může jít o posuzování jednotek 1. z hlediska mimojazykových podmínek jejich vzniku - vznikly při určité příležitosti, vhodné okolnosti, 2. nebo byly intenčně utvořeny pro nějakou příležitost (např. v publicistickém projevu pro ozvláštňení situace), nebo 3. jsou to jednotky „nahodilé“, „náhodné“, tzn. nepoměřitelné, resp. v malé míře poměřitelné s jinými jednotkami v rámci dané jazykové roviny* (Martincová 1983, s. 131).

O okazionalismech se zmiňuje také slovenský motivatolog Juraj Furdík, který je popisuje jako slova utvořená individualizační motivací a uvádí 11 rysů, které dle mého názoru okazionalismy velmi dobře charakterizují. Zmíněnými rysy jsou: příslušnost k řeči, neuzuálnost, nereprodukovanosť, nominační fakultativnosť, slovo tvorná odvozenosť, nenormativnosť, väzanosť na kontext, funkční jednorázovosť, individuální příslušnosť, expresivnosť a neprediktabilnosť (Furdík 2008, s. 66–67). Na základě těchto rysů je tedy zjednodušeně možné říci, že okazionalismus je jedinečná a expresivní lexikální jednotka, jejíž vznik nelze předvídat, neboť vzniká z potřeby konkrétního autora při tvorbě konkrétního textu, nemusí odpovídat jazykovým normám a nepoužívá se v běžné každodenní komunikaci – ba právě naopak, většinou je použita jen jednou. Nejpodrobnější dělení je obsaženo ve *Slovníku neologismů I* (1998), kde jsou neologismy rozděleny podle způsobů jejich vzniku na přejímky, kalky, víceslovná pojmenování, odvozeniny, složeniny, slova zkratková a neosémantismy. Dále jsou zde k neologismům na základě bezpříznakového užívání v současné spisovné komunikaci přiřazována slova původně odborná, profesní či slangová nebo slova, která byla dříve z komunikace vyřazena, protože pojmenovávala jevy či skutečnosti, které se nevyskytovaly, ale dnes se vracejí z důvodu opětovného výskytu daných jevů a skutečností. Rovněž jsou zde k neologismům počítány i výše již zmíněné tzv. okazionalismy.

III. ZPŮSOBY TVOŘENÍ NEOLOGISMŮ

Základními slovtvornými vztahy jsou fundace a motivace. Je-li lexikální jednotka fundována jinou lexikální jednotkou, znamená to, že fundující jednotka je jejím základem, a to jak formálním, tak sémantickým. Ve vztahu motivace je motivovaná lexikální jednotka objasňována lexikální jednotkou motivující či naopak, a to opět jak po sémantické, tak i formální stránce. Na základě toho je patrné, že zatímco vztah fundace se v komunikační situaci uplatní z hlediska mluvčího, tedy při produkci slov, vztah motivace je uplatňován posluchačem při interpretaci lexikálních jednotek použitých mluvčím (*Mluvnice češtiny 1* 1986, s. 206–208). V případě neologismů, které jsou předmětem mé práce, jsou fundujícími i motivujícími jednotkami názvy politických stran či hnutí, neboť ty jsou základem pro vznik daných neologismů a samozřejmě i objasňují jejich význam i formu.

V této části práce se podrobně zaměřím na slovtvorné způsoby, jimiž vznikají lexikální jednotky obsažené v neologickém materiálu, který je předmětem této práce. Těmito slovtvornými způsoby jsou derivace a kompozice. Základovými slovy pro postup derivační a kompoziční jsou většinou zkratky či zkratková slova od názvů politických stran a hnutí. Slovtvorný způsob derivace převládá u označení stran, jejich příznivců, odpůrců, členů apod., zatímco kompozice se vyskytuje převážně u neologismů označujících jednu konkrétní osobu nebo jev, který má s danou politickou stranou nebo hnutím něco společného. Existuje také kombinovaný postup kompozičně-derivační, ale slova vzniklá tímto způsobem jsem ve svém materiálu neobjevila.

Dále se v mém materiálu objevují také neosémantismy, tedy slova utvořená na základě sémantické motivace, v těchto konkrétních příkladech se jedná o rozšíření významu již existujících lexikálních jednotek, nebo pojmenování vzniklá pomocí sémantické motivace na základě vnější podobnosti (Furdík 2008, s. 44–45).

Na následujících řádcích všechny výše zmíněné případy podrobněji popíši a uvedu příklady ze shromážděného materiálu reprezentující daný způsob.

1. Derivace

Derivace neboli odvozování je nejčastějším slovtvorným způsobem v češtině. Při derivaci dochází ke vzniku nové lexikální jednotky morfologickou změnou jediné lexikální jednotky základové. Existují tři základní derivační postupy – sufixace,

prefixace a postup prefixačně-sufixační. V případě sufixace je ke slovnímu základu připojen sufix, tedy slovotvorný formant připojovaný ke koncové části slovního kmene a určující morfologické kategorie nově vzniklé lexikální jednotky. Prefixace znamená rozšíření slovního kmene o prefix, čili slovotvorný formant, který stojí před slovním kmenem a nemá proto vliv na morfologickou charakteristiku lexikální jednotky, jejíž součástí je. Kombinovaný postup prefixačně-sufixační znamená rozšíření slovního kmene o oba výše zmíněné slovotvorné formanty (*Mluvnice češtiny 1* 1986, s. 198–201).

Při vzniku neologických substantiv je uplatněn převážně postup sufixační, v menší míře pak postup prefixační nebo kombinovaný postup prefixačně-sufixační.

U substantiv odvozených od názvů politických stran či zkratek těchto názvů se používají následující sufixy nebo skupiny sufixů:

-(ač)ka: *odeesačka*

-ák: *ódeesák*

odeesák

topák

-(ov)ání: *odéesování*

-ař/-ář: *lidař*

topkař

věčkař

věčkář

vévěčkář

-(ař)ka/-(ář)ka: *věčkařka*

topkařka

věčkářka

-can: *spocan*³

-čtina: *lidověčtina*

-ik: *topik*

-ismus: *odismus*

-ista: *topista*

usista

-(ist)ka: *suverenistka*

³ Vznik této lexikální jednotky je motivován již existující lexikální jednotkou *socan* (viz s. 34).

-istština: *komunistština*

-ka: *topka*

-ovec: *balbínovec*

-ovné: *veverkovné*⁴

-tví: *lidovectví*

Pro adjektiva odvozená od názvů politických stran a hnutí a jejich zkratk jsou používány tyto sufixy a skupiny sufixů:

-cký: *lidemácký*

topácký

socdemácký

-iální: *socdemiální*

-ický: *protiunionistický*

-ký: *protilidovecký*

-ovský: *antiodéesovský*

-ový: *antiodéeskový*

socdemový

věčkový

vévěčkový

-ský: *topkařský*

věčkařský

Pro vytváření adverbii motivovaných názvy politických stran a hnutí se používají následující slovtvorné formanty:

-icky: *prokomunisticky*

-ky: *prolidovecky*

protilidovecky

-ovsky: *odessovsky*

protiodéesovsky

Další část je věnována výskytu prefixů u lexikálních jednotek odvozených od názvů politických stran a hnutí. U těchto slov je obtížné určit, zda vznikla prefixací z již utvořených odvozenin, nebo kombinovaným způsobem prefixačně-sufixačním.

U substantiv motivovaných názvy politických stran a hnutí jsem zaznamenala výskyt prefixů:

⁴ Tato lexikální jednotka je motivována neosémantismem vyloženým v kapitole IV. Z hlediska vzniku však spadá do kategorie odvozenin, proto je zařazena do této části práce.

anti-: *antilidovec*

antivéčkař

ex-: *exvéčkař*

exunionista

K adjektivům odvozeným od názvů politických stran a hnutí se připojují tyto prefixy:

anti-: *antilidovecký*

antiodéeskový

antiodéesovský

antiodesácký

antivéčkařský

pro-: *prolidovecký*

proódéesovský

proodesovský

prounionistický

provéčkařský

proti-: *protilidovecký*

protiunionistický

U adverbii ve shromážděném materiálu se vyskytují prefixy **pro-** a **proti-**, jak je patrné z jejich výše uvedeného přehledu.

2. Neologismy vzniklé sémantickou motivací na základě vnější podobnosti

Jak jsem již uvedla výše, ve zkoumaném materiálu jsem objevila také poměrně velkou skupinu neologismů utvořených sémantickou motivací na základě vnější podobnosti. Tento typ se týká výhradně neologismů motivovaných názvem politické strany Věci veřejné (VV). Konkrétně se jedná o slova *vévéčka*, *vévéčkař*, *vévéčkový*, *véčka*, *véčkař*, *véčkář*, *véčkařka*, *véčkářka*, *véčkařský*, *véčkový*, *antivéčkař*, *antivéčkařský*, *exvéčkař*, *provéčkařský*. Domnívám se, že slovo *véčka* vzniklo podle zkratky VV, neboť jedno *v* je obvykle v běžném hovoru označováno jako „véčko“, v tomto případě tedy došlo k použití onoho označení v plurálu a následnému odvozování dalších lexikálních jednotek. V případě lexikální jednotky *vévéčka* došlo k přidání slabiky *vé*, pravděpodobně kvůli zdůraznění faktu, že v označení strany se vyskytují právě dvě písmenka *v*. Následně, stejně jako v prvním případě, došlo k odvozování dalších slov. Právě kvůli tomu, že po uplatnění sémantické motivace na základě vnější podobnosti

podléhají standardní derivaci, je v této práci budu i nadále přiřazovat k neologismům odvozeným.

3. Kompozice

Slovotvorný způsob skládání neboli kompozice se u neologismů motivovaných názvy politických stran vyskytuje v menší míře než výše popsaná derivace a často (ne však vždy) označuje nějaký konkrétní jev či osobu spojené s danou politickou stranou nebo hnutím. Kompozice se provádí spojením dvou slovních základů do jediné lexikální jednotky.

Substantivní kompozita obsažená ve zkoumaném materiálu jsem rozdělila do dvou skupin podle toho, byla-li utvořena s použitím konektému nebo ne. První skupinu tak tvoří kompozita obsahující konektém **-o-** (*socanobijec, levodlak, veverkodlak*), druhou skupinu představují kompozita bez konektému, která jsou buď spojena spojovníkem (*socdem-š'oura, top-financ, top-kníže*), nebo spojovník vůbec neobsahují (*socbolševik, socbulteriér, topšalina, topnuladevítka, odéesman, socgirl*).

Jak je z příkladů patrné, i v těchto případech jsou k vytváření neologismů použity zkratky, ať už iniciálové (*top-financ, top-kníže, topšalina, topnuladevítka*), slabičné (*levodlak, socdem-š'oura, socbolševik, socbulteriér, socgirl*) nebo hláskové (*odéesman*)⁵. Objevuje se ale také kompozitum, jehož základovým slovem není zkratka, ale slovo odvozené (*socanobijec*).

Zaznamenala jsem také výskyt adjektivních kompozit. Jedná se o složeninu hybridní (*ultraveřejný*), složeninu utvořenou ze základu substantivního, z něhož bylo pro účely spojení vytvořeno adverbium, a adjektivního (*věcněveřejný*) a složeninu obsahující slabičnou zkratku (*socdemkoaliční*).

⁵ Klasifikace zkratk viz Martinová 1983, s. 92–93.

IV. NEOSÉMANTISMY A JEJICH EXPRESIVITA

Zaznamenala jsem též výskyt neosémantismů, konkrétně se jedná o slova *lev* a *veverka*. U prvně jmenovaného je vznik motivován slabičnou zkratkou slova *levice*, tedy *lev*, která se shoduje s již existujícím označením *zvířete*, a proto s ní splynulo. Nový význam slova *veverka* je pak motivován shodností prvních dvou slabik daného slova s výslovností zkratky *VV* [vévé]. V obou případech tak dochází ke vzniku neosémantismu, kdy slovo původně označující zvíře se stává označením pro politickou stranu či jejího příznivce. Slovo *veverka* je ve svém novém významu používáno výhradně v plurálu. Zároveň jsou v obou případech v novém významu využita i adjektiva *lví* a *veverčí*. Od slova *lev* nevznikají žádné odvozeniny, ale funguje jako základové slovo ve složeninách (*levodlak*), zatímco od slova *veverka* vznikají nové lexikální jednotky odvozováním (*veverkovné* – viz kap. V.).

Frekvenci použití těchto neosémantismů dokládá frekvenční tabulka, která je přílohou této práce.

Uvedené neosémantismy jsou expresivní, neboť obě strany, k nimž se vztahují, se dají označit i jiným, neutrálním způsobem. Použití neosémantismu, který nutně odkazuje k původnímu významu neboli pojmenování *zvířete*, je proto poněkud expresivní.

lev

Nová strana bývalého premiéra Národní socialisté - LEV 21 odstartovala po celé zemi masivní billboardovou kampaň, aby na sebe upozornila. ... "Lvové" podobně jako TOP 09 zveřejňují sponzory rovnou, a ne až ve výroční zprávě, čímž si možná v tomto případě trochu naběhli. Mladá fronta Dnes, s. 1, 4. 5. 2012

V tomto příkladovém textu se lexikální jednotka *lev* objevuje v plurálu – u tohoto neosémantismu to není zrovna obvyklé, většinou se používají pouze singulárové tvary.

lví

Předseda lvích socialistů Jiří Paroubek varoval před "provinční zaprděností". Tak se, prosím, zkusme všichni kosmopolitně odprdit. Týden, č. 6, s. 15, 6. 2. 2012

V případě výše uvedeného příkladového textu je možné říci, že adjektivum *lví* se v něm objevuje jako součást slovního spojení „*lví socialisté*“. Vybrala jsem tento příklad pro ilustraci tendence k víceslovnému pojmenování, neboť v tomto konkrétním případě toto pojmenování ještě není úplně ustálené.

veverky

Veverky námitky vznesly na poslední K-nevímkolik a byly zle odmrštěny. Prý jsou to od VV nové požadavky. Právo, s. 6, 29. 6. 2011

Zde se neosémantismus *veverky* vyskytuje jako označení politické strany, v případě adjektiva pak jako označení příslušnosti k dané politické straně.

veverčí

Pak povstal místopředseda Věcí veřejných Tomáš Jarolím s voláním po odchodu své strany z koalice, načež rokovalo grémium Věcí veřejných a vyzvalo své ministry k odchodu z vlády. Nevím, jak kdo, ale já jsem se musela smát: to přece nemyslí vážně! Veverčí ministři mi dali za pravdu, odstoupit odmítli. Lidové noviny, s. 32, 6. 4. 2012

V. VÝZNAM, EXPRESIVITA A PRODUKTIVITA ODVOZENÝCH NEOLOGISMŮ

V této kapitole se budu podrobněji věnovat výše popsaným neologismům vzniklým odvozením od názvů politických stran a hnutí. Přiřazuji k nim také skupinu neologismů motivovaných názvem strany Věci veřejné vzniklou sémantickým tvořením na základě vnější motivace.

Slova zde rozdělím dle jejich slovnědruhovné příslušnosti, budu se zabývat jejich významem, případnou expresivitou a v neposlední řadě také produktivitou jednotlivých typů. Pro lepší ilustraci významu použiji kontexty obsažené v neologickém materiálu Neomat. Zachovávám u nich formu, jakou mají v databázi EDA (např. oboje uvozovky nahoře), a při jejichž zkracování pro účely práce využívám praxi pocházející právě ze zápisu do excerpční databáze EDA, vynechávku tedy označuji takto: Tento postup dodržím i ve všech dalších kapitolách práce.

1. Význam odvozených neologismů

1.1 Substantivní odvozeniny

1.1.1 Maskulina

Mezi maskulina vzniklá derivací od názvů politických stran a hnutí lze obecně zařadit pojmenování příznivců, členů stran, odpůrců, bývalých členů či příznivců stran a myšlenkových směrů se stranami spojených. Zatímco pojmenování příznivců, členů stran a myšlenkových směrů jsou tvořena pouze sufixy, v pojmenování odpůrců nebo bývalých členů stran se objevují také prefixy.

Suffixy **-ař/-ář**, **-ák**, **-an**, **-ik**, **-ista** a **-ovec** v pojmenováních bez přítomnosti prefixů se používají pro označení členů i příznivců politických stran a hnutí.

Dvojice *véčkař/véčkář* a *odeesák/ódeesák* jsou variantami jedné lexikální jednotky. U příkladů vztahující k variantám *véčkař* a *véčkář* je patrné, že zatímco v prvním případě je označení použito pro příznivce strany, v případě druhém označuje jejího člena. Zatímco varianta *véčkař* se používá pro označení člena i příznivce, u varianty *véčkář* jsem nezaznamenala, že by byla použita pro označení příznivce strany, zpravidla tedy označuje jejího člena.

V příkladech ostatních lexikálních jednotek se jedná vždy o označení člena strany.

lidař

S mírnou nadsázkou řečeno, její kvazistrana LIDEM bude prvním politickým útvarem, jehož všichni členové se ve vládě vystřídají. A tak se ve stabilnějších stranách ozývají hlasy, že „lidařů“ sedí v kabinetu nějak moc. Mladá fronta Dnes, s. 14, 15. 11. 2012

věčkař

Kromě toho, že jsou stranou bojovníků proti korupci a nešvarům, se Věci veřejné chlubí také tím, že jsou stranou přímé demokracie. Dokládají to mimo jiné faktem, že jejich kandidáty nevybrali straníci, ale registrovaní příznivci strany – "věčkaři" – v internetovém hlasování. Respekt, č. 23, 7. 6. 2010

věčkář

Drsně prohrály Věci veřejné. Jejich oficiální předseda Radek John se tváří, že to porážka není, že VV mají "víc, než měly", ale je to trapné, nemužné a hloupé. Věčkáři voliče zklamali. Týden, č. 42, 18. 10. 2010

topkař

K vyjednávání o středopravicové vládě přistupuje šéf TOP 09 Karel Schwarzenberg se stylem sobě vlastním. Ten styl udělal z "topkařů" za necelý rok existence třetí nejsilnější politickou stranu. Mladá fronta Dnes, 31. 5. 2010

vévěčkář

Tři týdny před českými volbami do Poslanecké sněmovny je jasné, že hlavní protestní stranou se tentokrát stanou Věci veřejné, označované jako "vévěčkáři". Reflex, č. 18, 6. 5. 2010

ódesák

Po pondělním mítinku tady v Pardubicích věřím, že dnes bude Praha plná ódesáků. Slovo, 6. 6. 1998

odeesák

"Už tehdy mi začalo vadit přílišné sebevědomí ODS, její pocit samozřejmosti, že vyhrála volby a moc právem dýchá plnými doušky. Byl to nedostatek pokory a počátek

arogance jistého genotypu 'odeesáků', kteří získali velkou moc a neumějí s ní zacházet..." Týden, č. 46, 1997

topák

Při návštěvě Slezské univerzity v Karviné pravil předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg, že se musí snížit počet českých vysokých škol. Pokud se topáci dostanou do vlády, budou to prosazovat. Týden, č. 16, 19. 4. 2010

spocan

Na Aktuálně.cz psali, že Miloš Zeman a jeho SPO by stáli o Pecinu. ... Pecina šikovně využil komického pojmu "úřednická vláda" - stal se univerzálním politikem-úředníkem. Může vést kandidátku v topce, u spocanů i socanů... nebo přejít zpět k ódeesákům. Týden, č. 5, 1. 2. 2010

topik

Předčasné volby v říjnu by jistě přinesly TOP 09 úspěch. ... Celá strana je však pro ctění ústavy. A tak to bude se vším. Političtí soupeři získali čas upravit své mnohasetmilionové marketingové strategie tak, aby zúžili prostor, kde "topici" získávají body. Reflex, č. 39, 3. 12. 2009

topista

Ted' si ale topisté mohou vydechnout: ve včerejším průzkumu firmy Factum Invenio poprvé překonali práh pěti procent (5,2) a v úvahách nad složením příštího parlamentu se s nimi odted' bude muset počítat. Lidové noviny, 31. 7. 2009

usista

Jednoduché to není ani s příslušníky Unie svobody. Rýsuje se uniista, což je ale slovo poněkud krkolomné. ... Ještě tak usák nebo usista, podle zkratky US, by mohlo jakžtakž pasovat na jazyk. Hospodářské noviny, 6. 2. 1998

balbínovec

Co ale říkáte na to, že vám tohle veřejnost příliš nevěří? Že jste pro mnohé svým krokem dal spíš za pravdu balbínovcům a jejich billboardům. A sice, že se lidovcům

a speciálně vám nedá věřit, že vám jde jen o funkce a že nemáte žádnou morálku?
Reflex, č. 36, 7. 9. 2006

Sufix **-ismus** je využíván k označení myšlenkového směru, proudu, spojeného s danou politickou stranou.

odismus

U gentlemana Skalického, jehož charakterové i odborné kvality a něco jako vrozený "odismus" jsou ve straně obecně respektovány, se s tím počítalo. Vladimír Dlouhý ale v předvolební rozpravě tak upřímně vyzvedl i kvality Bratinkovy, že také "oteczakladatel" hned napoprvé uspěl. Týden, 1. 4. 1997

Použití prefixu **anti-** v kombinaci se sufixem označujícím příznivce značí odpůrce strany, od níž je odvozen.

antilidovec

Uhnout není v takové situaci rozumné, a tak Gross včera zalahodil sluchu obzvlášť vyhraněných antilidovců, když řekl, že Kalousek pro něj až takovou cenu, aby byl ministrem financí, nemá. Právo, s. 7, 19. 7. 2004

antivěčkař

Nové dělení v ODS: věčkaři proti antivěčkařům # Kdykoliv se v ODS vede vnitrostranická bitva, pro vítězství je klíčová mytologie událostí a jejich pojmenování. ... V hádce, zda zůstat ve společné koalici se zkompromitovanými Věcmi veřejnými. Mladá fronta Dnes, 19. 4. 2011

Prefix **ex-** připojený ke slovu v kombinaci se sufixem označujícím příznivce či člena strany označuje bývalé členy politických stran.

exunionista

Exunionista Robert Kolář uspořádal poslední srpnovou sobotu na Plumlovské přehradě folkový hudební festival. Týden, č. 36, 30. 8. 2004

exvěčkař

Byl utajeným svědkem v případě tajně nahraného rozhovoru, na němž exvěčkař Jaroslav Škárka právě Jánskému přiznává, že se postavil proti Bártovi, aby vyvolal puč ve Věcech veřejných. Týden, č. 6, 6. 2. 2012

1.1.2 Feminina

Do kategorie feminin vzniklých derivací patří především názvy samotných politických stran či hnutí, pro které se používá sufix **-ka**.

topka

Když před několika měsíci vznikala TOP 09, podporoval její ustavení i předseda Topolánek. Podle jeho konstrukce měla "topka" vyluxovat středové voliče po Straně zelených, Unii svobody a ODA a stát se spolehlivým koaličním partnerem ODS. Reflex, č. 48, 26. 11. 2009

Poté sem patří také označení členek či přízniců politických stran a hnutí, jež jsou tvořena přechýlením pomocí sufixu **-ka**. V případě lexikální jednotky *suverenistka* nemám sice doložen výskyt maskulinního tvaru, na základě všech ostatních příkladů jeho existenci předpokládám. Dvojice *věčkařka/věčkářka* jsou pouze variantami jedné lexikální jednotky a na rozdíl od mužských variant, které mohou být označením jak příznivce, tak i člena strany, varianty *věčkařka* a *věčkářka* se používají výhradně pro označování členek strany – resp. nikdy jsem nenarazila na jejich použití ve významu ‚označení přízniců strany‘.

I ostatní příklady jsou označením členek stran. Použití přechýlených variant pro označení přízniců obecně není tak časté jako u rodu mužského.

odeesačka

A tak se lidovec snaží dostat do pekla komunistu, komunistu naopak ze spárů pekel zachraňuje odeesačku a mezi tím pobíhají zastupitelé politicky nezávislí. Region, 11. 4. 2000

věčkařka

Kateřina Klasnová (VV) se střetla s Petrem Tluchořem (ODS) o památky. Věčkařka chce vyšší ochranu památek, ódéésák kope za vlastníky. Týden, č. 25, 21. 6. 2010

věčkářka

V kalendáři VV určeném zjevně pro muže figuruje i dnešní vyjednávkačka a poslankyně VV, jejich programová ředitelka Kristýna Kočí. ... Stačí se tedy poohalit, být pohledná, být věčkářka, vzít do ruky knihu o nezapomenutelném Natu Kingu Coleovi – a hned je nad slunce jasnější, že jste vzdělaná. Týden, č. 23, 7. 6. 2010

topkařka

První reakcí šéfa klubu TOP09 a Starostů Petra Gazdíka na zprávu o žádosti policie na vydání místopředsedkyně sněmovny a "topkařky" Vlasty Parkanové byla úvaha, že "to vypadá spíše jako politická záminka". Týden, č. 25, s. 61, 18. 6. 2012

suverenistka

A k vlastenci Bátorovi, suverenistce Bobošíkové či leseferistovi Machovi se nedávno přiblížil komunista Filip. Objevem, že zahraniční politika parlamentní demokracie má být odvozena od postřehů a nápadů pana prezidenta. Pravda vítězí? Právo, 7. 9. 2011

Objevují se také skupiny sufixů **-čtina** a **-istština**, které v běžném lexiku označují jazyk ve smyslu dorozumívací/komunikační prostředek. Tento význam si s sebou nesou i v tomto případě – označují jazykový způsob, jakým strana komunikuje se svými příznivci, tedy vlastně „jazyk strany“.

komunistština

Za studené války existovalo celé vědní odvětví jménem kremlologie. Spousta lidí se živila dešifrováním spletitých textů sepsaných v mandarinské komunistštině a pokoušela se o jejich interpretaci. Lidové noviny, 12. 5. 2003

lidověčtina

Umění křesťanských demokratů uhlazovat, zahlazovat a zakulacovat spory dosáhlo zdánlivého vrcholu. Ze souboje na život a na smrt mezi Kalouskem a Čunkem je

přátelství na věčné časy. Přeložme z lidovečtiny: alespoň do zítřka. Mladá fronta Dnes, s. 10, 10. 1. 2009

1.1.3 Neutra

Mezi neutra motivovaná názvy politických stran a hnutí patří pojmenování strany Věci veřejné, lexikální jednotky *véčka* a *vévéčka*. Jak jsem již uvedla, tato pojmenování přiřazuji k těmto neologismům, neboť ačkoli byla utvořena sémanticky na základě vnější podobnosti, ne tedy derivací, spadají do této kategorie svým významem i formou, která je podobná jako u pojmenování vzniklých právě derivací. Je třeba poznamenat, že obě uvedené lexikální jednotky mají pouze plurálové tvary.

vévéčka

Trojka (ODS, TOP 09, VV) vyjednává společný program. Má jít o pravicovou vládu, není tedy divu, že se dohodli na zavedení školného na vysokých školách. ... Vévéčka navrhla daňové asignace. Týden, č. 24, 14. 6. 2010

véčka

Okolnost, že se mu jako hlavnímu sponzorovi podařilo ovládnout VV, není tak překvapivá. "Véčka" i jako parlamentní strana zůstávají polodemokratickou strukturou, bez standardních stanov, zpětné kontroly a demokratického delegování moci odshora dolů. Reflex, č. 52, 30. 12. 2010

Mezi neutry se objevuje sufix **-(ov)ání**, který je v běžném lexiku využíván pro verbální substantiva. V sebraném materiálu se však nevyskytuje sloveso, od něhož by mohlo být odvozeno, proto usuzuji, že vzniklo analogií (srov. Ziková 2001, s. 82). Jeho význam potom bude podobně jako u ostatních verbálních substantiv dějový, v tomto konkrétním případě jde o ‚hraní si na/chování se jako jiná politická strana‘.

odéesování

Marvanová je přesvědčena, že právě toto nové vedení pomůže čtyřkoalici vyhrát volby. Unie svobody je totiž nyní v obtížné situaci, kdy společně s celou čtyřkoalicí ztrácí důvěru občanů a voliče. | Já nechci vtipkovat o tom odéesování a už mi někdo tady

radil, abych řekl, že ve sportovní terminologii je to takový nějaký "béčko" ODS. Vysílání televize Nova, 24. 6. 2001

Dalším sufixem vyskytnutým v mnou shromážděném materiálu je **-tví**. Tento sufix v dané konkrétní souvislosti vyjadřuje ‚chování charakteristické pro danou stranu nebo hnutí‘.

lidovectví

Křesťanští demokraté budou výsledky volebního klání očekávat především proto, aby si ujasnili, vyplatí-li se i nadále pokračovat v kursu nastoupeném Josefem Luxem, či zda nebude lépe opustit elegantní styl tohoto nenahraditelného politika a vrátit se k zemitému konzervativnímu lidovectví... Slovo, 16. 10. 1998

Třetím slovotvorným formantem, pomocí kterého jsou tvořena neutra označující jevy spojené s politickými stranami a hnutími, je **-ovné**. Tento slovotvorný formant se v běžné slovní zásobě k vytváření slov označujících poplatky⁶. Takový význam má i odvozenina obsažená v materiálu této práce, na níž je zajímavé to, že jejím základovým slovem je neosémantismus *veverky* označující politickou stranu.

veverkovné

Veverkovný? Jaký veverkovný?! Tak a dost, vydírat se nenechám!!! Mladá fronta Dnes, 6. 4. 2012 (Jedná se o popis kresleného vtipu z doby krize ve vládní koalici vyvolané stranou *Věci veřejné*, jejímž názvem je neologismus motivován. Vtip zobrazuje ministra financí Miroslava Kalouska (*TOP 09*) při telefonování.)

1.2 Adjektivní neologismy

Pro odvozování adjektiv od názvů politických stran a hnutí nebo od pojmenování označujících jejich členy a příznivce jsou využívány sufixy **-iální**, **-ický**, **-ký**, **-ovský**, **-ový**, **-ský**. Takto vzniklá adjektiva se stávají přívlastky pro věci a osoby patřící, charakteristické pro či spojené s danou politickou stranou nebo hnutím. Vyskytují-li se u těchto adjektiv prefixy, jedná se především o prefixy **anti-** a **proti-**. Takto prefigovaná adjektiva pak nabývají významu ‚namířený proti dané politické straně či hnutí‘.

⁶ Viz SVĚTLÁ, J.: Nové názvy akcí a poplatků. In: MARTINCOVÁ, O. a kol.: *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, 2005, s. 69–75.

Objevuje se rovněž prefix **pro-**, který vytváří adjektiva nesoucí význam „podporující danou politickou stranu nebo hnutí“.

lidemácký

O mnoho lépe pochopitelná jsou v tomto světle silná slova šéfky strany LIDEM Karolíny Peake na adresu vlastního ministra, kterého v mediálních vyjádřeních de facto popravila už tři dny před soudným pátkem. Jak jinak lze přeložit její střeďeční větu pro Lidovky.cz: "Pan ministr by měl odstoupit." ... Karolínu Peake nemusí trápit jen lidé, kterými se Dobeš obklopil, ale i sílící vliv jiných stran na "lidemáckém" ministerstvu – a to hlavně ODS. Týden, č. 31, s. 14, 30. 7. 2012

topácký

Při tzv. rozpočtové debatě označil poslanec ČSSD Jiří Krátký svého "topáckého" kolegu Miroslava Kalouska za "božího muže". Kalousek mu poklonu vrátil s tím, že Duch svatý občas zasáhne i sociální demokraty. Obojí je pro nás velkým překvapením. Týden, č. 49, s. 15, 7. 12. 2009

socdemácký

Snad nejlépe to vyřešilo Právo lidu. Má starou socdemáckou tradici z předválečných let, kdy sociální demokracie byla známá jako strana slušných lidí. Slovo, s. 5, 13. 6. 1998

socdemiální

Socdemiální Jaroslav Bašta, vyhrožující novým malým velmi českým Watergate, byl v pondělí okouřen státní týví, neboť ho uvedla v pořadu Nadoraz, že v době, kdy byl náměstkem šéfa federální BIS, pásl agenta, který čmucharal kolem veličin, jako je ministr Sacher a ministr Klaus. Česká politika, s. 254, 1997

socdemový

Několik socdemových odvážlivců se osmělilo pípnout, že právě velký Mlhoš vymyslel heslo "padni komu padni", tehdy ve dny Velké Podsedické Facky, kdy se mělo rozhodnout, zda jest odsouzení hoden Wagner za to, že facku dal, nebo Grulich, protože ten ji antisemitským výrokem vyvolal, a kauza byla Mlhošem rozřešena tím, že oba se stali regionálními volebními vůdci, akorát každé jinde! Český cirkus, s. 321, 1998

vévěčkový, věčkový

Ve sněmovně zasednou také VV ženy (věčkové, vévěčkové, ženy Věcí veřejných, případně ženy Radka Johna). Před volbami nafotografovaly černobílý sexy kalendář pro muže. Týden, č. 23, s. 67, 7. 6. 2010

topkařský

Také se dá pochybovat o tom, že by se Petr Nečas s Miroslavem Kalouskem (protože Karel Schwarzenberg je pořád pouze topkařskou přívětivou tvář) rychle domluvili, jak na pravé straně spektra postupovat. Reflex, č. 42, s. 14, 21. 10. 2010

věčkařský

Věčkařská kandidátka na pražskou primátorku Markéta Reedová, která tři roky dělala dobře placenou ficku Pavlu Bémovi, si postěžovala, jak je ODS arogantní a jaké kupí v Praze chyby. Týden, č. 35, s. 13, 30. 8. 2010

antiodesácký

Sedm kandidátů ODA se dostalo do Senátu nejen díky nesporným osobním kvalitám, ale hlavně pomocí Luxova manévrování, jenž za Kalvodu odvedl černou práci při vytváření antiodesácké hysterie. Mladá fronta Dnes, s. 12, 26. 11. 1996

antivěčkařský

Petr Nečas se nechal dotlačit antivěčkařskou "topkou" a "tluchořovci" z vlastní partaje k faktickému vypovězení koaliční smlouvy (odvolání předsedy VV Radka Johna a Josefa Dobeše ze školství ničím jiným není). Právo, s. 6, 13. 4. 2011

antiodéesovský

Diskuse o tom, zda jediným politickým programem ODA není negativní vymezování vůči ODS, provází alianci od doby, kdy mladší a na volební preference úspěšnější ODS vznikla. ... A zřejmě v tomto prohlášení, a nikoliv v antiodéesovské Kalvodově rétorice je zakleto celé neštěstí druhé z občanských stran. Zemské noviny, s. 9, 10. 9. 1996

antiódéeskový

V okamžiku, kdy akcie Unie se propadají tak, jak se v Česku holt akcie propadají, Ruml přišel se svým antiódéeskovým bamberkem. Václav Benda prý nutil "ředitele analytického odboru ministerstva financí Stanislava Kosíka a Mlynářova náměstka Daniela Radoměřského" ke vstupu do ODS. Český cirkus, s. 380, 1998

protiódéesácký

Jeho první vystoupení mohl, kdo chtěl, sledovat například na serveru idnes v přímém přenosu. A pokud divák není protiódéesáckým fanatikem, musel uznat, že Svobodův projev byl na poměry české politiky více než důstojný. Mladá fronta Dnes, s. 10, 1. 12. 2010

protilidovecký, protiunionistický

Takzvaná jednorázová smlouva má podle Kohoutova vyjádření nahradit koaliční dohodu, od níž lidovci odstoupili. ... Pojistky ve smlouvě podle vicepremiéra Zdeňka Škromacha nemají mít protilidovecký či protiunionistický charakter. Škromach poznamenal, že mají být jen formální a týkat se např. důvěry či nedůvěry k vládě.

prounionistický

Pokud z koaliční vlády odejdou zástupci Unie svobody a Špidla se dohodne na tiché podpoře komunistů, budou návrhy jiné, než když koaliční vláda bude pokračovat v dosavadním triu. "Ty daňové návrhy byly hodně prounionistické. To, co předložíme znovu, už zdaleka takhle vstřícné nebude," řekl ministr práce Zdeněk Škromach. Mladá fronta Dnes, s. 1, 17. 9. 2002

proodesácký

Rozdíl v počtu odevzdaných hlasů pro ODS a ČSSD je pouhých 150 000. Tento výsledek velice negativně ovlivnil Kubice lživým proodesáckým vystoupením tři dny před volbami. Ovšem rovnováha sil mezi levicí a pravicí se projevuje všude na světě a rozdíl počtu hlasů bývá zanedbatelný. Haló noviny, s. 9, 22. 7. 2006

proóóéesácký

Policie ožívá. Odehrálo se několik zásadních dějů. Byl vyměněn proóóéesácký policejní prezident Oldřich Martinů. Týden, č. 49, s. 64, 5. 12. 2011

provéčkářský

"Provéčkářská" skupina v ODS označuje snahu vytlačit VV z vlády za vnitrostranický puč proti Petru Nečasovi s cílem ho úplně odstranit. Mladá fronta Dnes, s. 2, 19. 4. 2011

proóóéesovský

Stejně tak bych se rád poučil, co je proóóéesovského například na reportážích Tomáše Feřteka o ekologii. Kultura paušálního plku se stává bohužel příznačná pro posuzování médií v našich dnešních poměrech. Reflex, č. 23, s. 3, 5. 6. 2003

proodesovský

Koukalův tým proodesovskou Prahu nakonec paradoxně oslabil. Nechtě vytvořil zkušební polygon pro testy různých koaličních kombinací. Právo, s. 6, 26. 11. 1998

1.3 Adverbiální neologismy

Adverbia odvozená od názvů politických stran a hnutí jsou vytvořena slovtvornými formanty **-isticky**, **-ecky**, **-ovsky** a prefixy **pro-** a **proti-**. Tato adverbia se vyskytují na pozici příslovečných určení charakterizujících způsob chování a jednání typický pro danou politickou stranu nebo hnutí, nebo nějakým vůči straně se pozitivně či negativně vymezující.

odessovsky

Vidím zase zřetelné prohry: Hradec Králové, ač je to odessovsky silné město. Týden, 29. 10. 2002

protiodéesovsky

Ve stejnou dobu dva politicky nenávistné romány, protiodéesovsky, neškuli protiklausovsky naladěné... Mladá fronta Dnes, 22. 5. 2002

prokomunisticky

Podle psychologa Milana Nakonečného se přitom prokomunisticky nerozhodují jen komunisté. Psychologie dnes, č. 1, 20. 12. 2005

prolidovecky

Špatně by na tom nemusel být ani Jaroslav Orel z KDU-ČSL v Praze, kde mu ale kazí šance prolidovecky nenaladěné voličstvo a hlavně velikost volebního obvodu. Právo, 30. 3. 2002

protolidovecky

Dědeček z otcovy strany byl členem Československé strany lidové a náměstkem pražského primátora. Děd z matčiny strany a jeho dva bratři byli naopak protolidovecky zaměření, nacionalisté a kramářovci. Pátek Lidových novin, č. 6, 9. 2. 2001

2. Expresivita odvozených neologismů

Drtivá většina odvozovacích sufixů a jejich skupin uplatněných ve shromážděném materiálu nenesou příznak expresivity. Výjimkou mezi nimi je sufix **-ák**, který v těchto případech, tedy podle *Příruční mluvnice češtiny* v kategorii jmen vyjadřujících příslušnost ke skupině lidí *tvoří pojmenování hovorové povahy* (2012, s. 117–118). Pojmenování utvořená pomocí tohoto sufixu jsou, stejně jako od nich odvozená adjektiva, expresivnějšího charakteru. Na základě zkušeností získaných při sběru materiálu mohu konstatovat, že takové neologismy se objevují především v textech subjektivnějšího charakteru, jako jsou komentáře či glosy, a k tomu především v případech, kdy autor vyjadřuje k dané politické straně nebo hnutí negativní stanovisko.

Jako expresivní může být vnímán i sufix **-can** obsažený v pojmenování *spocan*, které patrně vzniklo analogicky ke staršímu označení člena sociálně demokratické strany *socan*, o němž *SSJČ* uvádí, že jde o hanlivé pojmenování.

3. Produktivita odvozených neologismů

Jak je již uvedeno v úvodu práce, v neologickém materiálu Neomat platí omezení pro počet výskytu jednotlivých neologismů (5–8 výskytů jedné lexikální jednotky). I přesto však lze na jeho základě usuzovat, jak produktivní který sufix je, neboť je-li daný

neologismus zastoupen v materiálu Neomat pouze jednou, znamená to, že je méně frekventovaný než neologismy, které již dosáhly plného počtu povolených výskytů. Jako příklad zde mohou posloužit pojmenování označující členy nebo příznivce politické strany TOP 09. V Neomatu se vyskytují čtyři různé formy: *topák*, *topkař*, *topista* a *topik*. Zatímco první dvě jmenované formy *topák* a *topkař* jsou v Neomatu zastoupeny shodně šesti výskyty, forma *topista* má zaznamenané výskyty pouze dva a forma *topik* jen jeden. Dá se tedy předpokládat, že formy *topák* a *topkař* budou v komunikaci běžnější než *topista* a *topik*. Nicméně to, zda je častější formou označení člena nebo příznivce politické strany TOP 09 *topák* nebo *topkař*, z Neomatu vyčíst nelze.

Z tohoto důvodu jsem se rozhodla ověřit frekvenci výskytu jednotlivých neologismů v elektronickém archivu zpravodajských textů Newton Mediasearch on-line společnosti Newton Media a. s. Tento archiv obsahuje mediální texty, jejichž zdrojem jsou tiskoviny i přepisy pořadů z hlasových médií. Ověřila jsem v něm všechna výše uvedená hesla (přesná čísla jsou uvedena v tabulce, která je přílohou této práce).

Jako nejproduktivnější sufix pro vytvoření názvu politické strany z jeho zkratky se jednoznačně projevuje sufix **-ka**, příkladem čehož je neologismus *topka*. Další možností pro označování politických stran a hnutí je vznik jeho sémantické utvoření na základě vnější motivace, jako je tomu v případě lexikálních jednotek *věčka* a *vévěčka*. Domnívám se však, že tento způsob je úzce spjat s podobou zkratky názvu stran Věci veřejné – VV, která je pro takový způsob vytvoření názvu velmi vhodná, neboť obsahuje dvě stejná písmena. Tento způsob vzniku pojmenování politické strany nebo hnutí tedy podle mého názoru bude napodoben opět pouze v případě, že dojde ke vzniku politické strany či hnutí, jejichž název se bude zkracovat dvěma stejnými písmeny.

Co se týče vzniku neologismů označujících členy či příznivce politických stran a hnutí, zde se jako jednoznačně nejproduktivnější projevuje sufix **-ař**, což dokládá frekvence slova *topkař* a také to, že nejnověji utvořený přechýlený tvar feminina *topkařka* byl odvozen právě od něho. Dlouhá forma sufixu je uplatněna minimálně (viz frekvence slova *vévěčkář*). U lexikální jednotky *věčkař* je možné argumentovat její podobou analogickou k ostatním převažujícím jednotkám, stejně jako v předchozím případě názvu strany.

Druhým nejproduktivnějším sufixem pro vznik těchto pojmenování je pak sufix **-ák**, objevující se v lexikálních jednotkách *topák* a *odeesák*. I od něho existuje přechýlený

tvar feminina reprezentovaný lexikální jednotkou *odeesačka*. Při vzniku zkoumaných neologismů se v současné době jako zcela marginální ukázaly sufixy **-an**, **-ik**, **-ista/-istka**, **-ovec**. Tento trend může být ovlivněn tím, jaké typy názvů politické strany a hnutí vznikající v současné době volí – tomuto tématu se více věnuje kapitola VIII., v níž porovnávám materiál shromážděný v této práci s materiálem již obsaženým ve slovnících.

Důležitý je kromě jiného také frekvenční rozdíl mezi pojmenováními *vévéčka* a *věčka* a analogicky i mezi formami *věčkař*, *věčkář* a *vévéčkář*. Jak je z tabulky patrné, v komunikaci jasně vítězí kratší forma pojmenování, která posléze dává vzniknout i jiným pojmenováním označujícím jevy se stranou související. Jasně se tak ukazuje, že v dnešní komunikaci vítězí kratší lexikální jednotka nad delší. Tento trend je dle mého názoru logický – pojmenování tohoto typu jsou hojně využívána ve zpravodajství či publicistických textech, přičemž v obojím je třeba sdělit co nejvíce obsahu ve formálně co možná nejkratším sdělení.

Při pohledu do frekvenční tabulky se navíc projevuje ještě jeden výrazný trend, který je spojen s politickou stranou Věci veřejné. Zatímco u ostatních politických stran není frekvence označení člena či příznivce dané strany jednoslovným neologismem motivovaným jejím názvem tak vysoká, čísla u lexikální jednotky *věčkař* jsou ohromující. Tento jev lze vysvětlit poměrně snadno – u ostatních politických stran jsou tato pojmenování vytvářena médii či veřejností, tedy ne stranou samotnou. Členové strany Věci veřejné však začali neologismus *věčkař* užívat jako první. Sami tak označovali registrované příznivce své strany, později se tento neologismus začal využívat i pro označení členů strany. Takže zatímco u ostatních politických stran bývá zvykem označovat její členy opisem jako „členy politické strany XY“, u Věcí veřejných se daleko hojněji využívá jednoslovného neologismu *věčkař*, a to z toho důvodu, že vymyslela-li si takové pojmenování strana samotná, má automaticky větší legitimitu než pojmenování vymyšlené někým mimostranickým.

U adjektiv z hlediska produktivity mírně převažuje sufix **-ký** nad sufixem **-ský**, a to i u těch politických stran či hnutí, u nichž převažuje u substantivních neologismů označujících členy a příznivce sufix **-ař** (*topkař* versus *topácký*, *lidař* versus *lidemácký*). Výjimkou je lexikální jednotka *věčkařský*, kdy existence formy adjektiva se sufixem **-ký** není dosud potvrzena.

Marginálními pro vznik nových adjektiv jsou pak sufixy **-ký, -iální, -ický, -ovský, -ový**, pomocí nichž utvořená adjektiva nebývají hojně využívána.

Pro ilustraci produktivity adverbíí postačí údaje frekvenční tabulky, které není v tomto případě třeba dále upřesňovat.

Jak dále ukazuje tabulka, ostatní nalezené lexikální jednotky typu *komunistština* či *odismus* se v komunikaci vyskytují příležitostně. Tyto lexikální jednotky bych proto zařadila mezi tzv. okazionalismy.

VI. VÝZNAM, EXPRESIVITA A PRODUKTIVITA KOMPOZITNÍCH NEOLOGISMŮ

Tato kapitola se zaměří na vysvětlení významu, expresivity a produktivity kompozitních neboli složených neologismů motivovaných názvy politických stran a hnutí. Podobně jako v předchozí kapitole odvozené neologismy budou i kompozitní pojmenování roztríděna do skupin podle slovnědruhové a rodové příslušnosti.

1. Význam kompozitních neologismů

1.1 Substantivní kompozita

1.1.1 Maskulina

Tyto kompozitní neologismy ve všech případech označují osoby spojené s danou politickou stranou nebo hnutím, tedy jejich členy, příznivce nebo naopak odpůrce. U lexikálních jednotek *levodlak* a *veverkodlak* je patrná motivace lexikální jednotkou *vlkodlak*, jejíž koncová část se připojuje k expresivnímu neosémantismu označujícímu politickou stranu s původním významem ‚označení zvířete‘.

levodlak, veverkodlak

Veverka jménem Bárta, nadobro, a dokonce soudně pohřbená, nejenže skotačí a říká, že býtí poslancem neznamená býtí ve vrcholné politice. ... Jiná zdánlivá chciplotina, v tomto případě vypelichaný LEV jménem Paroubek, také skotačí ne po susedově, ale po naší zahradě. ... Spíš než zmrtvýchvstalé mazlíčky připomínají Bárta a Paroubek veverkodlaka a LEVodlaka. Mladá fronta Dnes, s. 8, 17. 4. 2012

odéesman

Od té doby, co ho Bára vyměnila za ministra bez portfeje Karla Březinu a prohlásila v bulvárním tisku, že napomádovaný sociální demokrat je v posteli mnohem lepší než štětinatý odéesman, se šťastně ženatý Langer tak trochu trápí. Redhot, č. 9, s. 15, 2001

socanobijec

Přesto se jedna a tatáž parta novinářů předháněla, kdo z nich se předvede jako největší "socanobijec". blisty.cz, 17. 1. 2000

socbolševik

V občanském zákoníku se píše, že nájem je zapůjčení věci za úplatu, kde výše nájmu je úměrná ceně věci. S výjimkou bytu, zde podmínky upravuje zvláštní právní úprava. Tato regulační vyhláška byla zrušena, socbolševici záměrně nevytvořili náhradu, současný stav je BEZPRÁVÍ. iHned.cz, 17. 8. 2004

socbulteriér

Socbulteriéri//Čistky ve státních podnicích # Odborníci na svá místa, volal ještě nedávno z opozičního křesla šéfa sněmovny Miloš Zeman. Odborníci jsou ti, kdo vyhovují politickým dohodám, říká dnes z okna Strakovy akademie. Euro, č. 5, s. 3, 1999

socdem-š'oura

Nějaký socdem-š'oura by sice mohl namítat, kam si dají holky registrační pokladnu, ale zase by ho určitě potěšilo, že konečně zapadnou do sociální sítě. Magazín Dnes + TV, č. 29, s. 3, 17. 7. 2003

top-financ, top-kníže

Napravo na tom ODS není lépe. Klaus tupil Topolánka, Topolánek Nečase a stranu mezitím rozdírají aféry a kmotři. Top-kníže a top-financ pojmají voliče jako fackovací panáky. Právo, s. 6, 12. 10. 2011

1.1.2 Feminina

V materiálu shromážděném pro účely této práce se vyskytla tři kompozicí utvořená feminina. Prvním je označení osob se stranou spojených (*socgirl*), druhým je pojmenování jevů nebo věcí se stranou souvisejících (*topšalina*) a posledním je pojmenování strany samotné (*topnuladevítka*).

socgirl

Lidový dům, Praha, 4. 7. 2002, 11.49 Falešná bondgirl (ve skutečnosti socgirl Marie S.) podává hlášení Vladimíru Š. Týden, č. 28, s. 11, 8. 2. 2002

topšalina

Historická tramvaj s výzdobou TOP 09 a volebním lídrem nové strany Karlem Schwarzenbergem nazvaná "topšalina" projížděla včera odpoledne centrem Brna. Mladá fronta Dnes, s. 6, 3. 9. 2009

topnuladevítka

Není příliš důležité, kdo snímky na toskánském ostrůvku Monte Argentario pořídil, jestli to byli novináři, najatí fotografové nebo bývalí (či současní) špioni. Ani není podstatné, zda vznikly na objednávku ČSSD, Paroubka, Dimuna, ODS, Béma, Topnuladevítky, Ringa Čecha, Zubové či nějakých borců z oblasti velkopřumyslové. Týden, č. 31, s. 3, 3. 8. 2009

1.2 Adjektivní kompozita

Význam adjektivních kompozit obsažených v materiálu pro tuto práci je velmi rozrůzněný. Mohou označovat osoby či jevy patřící do dané politické strany nebo s ní spojené (*socdemkoaliční, věcněvěřejný*) nebo mohou fungovat jako expresivní označení pro danou stranu (*ultraveřejný*).

socdemkoaliční

Máme čtvrtou socdemkoaliční vládu. Zeman vládl 48 měsíců, Špidla 24, Gross 12. Paroubkova vláda tedy bude podle této posloupnosti vládnout do října. Folk & Country, č. 6, s. 2, 27. 5. 2005

ultraveřejný

Máme za sebou první část festivalu sebeztrapňování. Věci ultraveřejné si minulý týden u soudu vymáchaly špinavé prádlo, jako mistři ve fyzlování předvedly svá skrytě nahraná dílka a teď budeme pár týdnů čekat na vyhlášení vítěze - pardon, na vynesení rozsudku o vině a trestu. Mladá fronta Dnes, s. 8, 12. 3. 2012

věcněvěřejný

S veselým návrhem přišla věcněvěřejná Markéta Reedová, která by chtěla stanout v čele pražského magistrátu: nejprve prý, hahaha, aš se zboří Kongresové centrum u stanice

metra Vyšehrad, na uvolněné parcele aš potom, hihhi, vyroste ta smělá stavba. Týden, č. 31, s. 61, 2. 8. 2010

1.3 Adverbiální kompozita

V materiálu shromážděném pro tuto práci se objevují dvě adverbiální kompozita *sociálnědemokraticky* a *superlidovecky* a jedna příslovečná spřežka *polidovecku*. Tato spřežka byla utvořena slovotvorným postupem zvaným juxtaopozice (spřahování). Jedná se o slovotvorný postup, při kterém se do jedné lexikální jednotky spojí syntaktická dvojice bez jakékoli morfologické změny (*Mluvnice češtiny I* 1986, s. 202) Všechny tři lexikální jednotky označují určitý způsob jednání či chování.

sociálnědemokraticky

Tak či onak, budu se snažit, abych odrodila vzorně sociálnědemokraticky a neudělala Jiříčkovi ostudu. Magazín Dnes + TV, č. 31, 6. 8. 2009

superlidovecky

Třeba místopředseda David Macek (31). Ve vládě nesedí a vystupuje superlidovecky. Týden, č. 15, 14. 4. 2008

polidovecku

Informaci o tom, jak to vypadá s jeho návratem do vlády, pojal včera šéf KDU-ČSL Jiří Čunek "polidovecku". Hospodářské noviny, 20. 2. 2008

2. Expresivita kompozitních neologismů

Většina zde uvedených kompozit je expresivní, a to především díky volbě jednoho ze základových slov. Jedná se o případy, kdy je mluvčím pro vytvoření kompozita zvolena expresivní lexikální jednotka, jako například v kompozitech *socbolševik*, *socdem-šťoura*, *socanobijec* nebo *top-financ*.

U dalších pojmenování vzniká expresivita až spojením obou základových slov, které je spojením v běžné komunikaci vysoce nepravděpodobným. Sem patří případy, v nichž jako jedno ze základových slov figurují neosémantismy s původním významem ‚označení zvířete‘, tedy lexikální jednotky *levodlak*, *veverkodlak* a *socbulteriér*.

Expresivní jsou i hybridní kompozita *odéesman* a *socgirl*, v nichž došlo ke spojení označení strany a anglických slov *man* neboli muž a *girl* neboli dívka. Obě lexikální jednotky označují konkrétní osobu.

Jako expresivní se jeví i lexikální jednotka *topšalina*, a to především kvůli použití nářečního výrazu *šalina*.

V neposlední řadě jsou expresivní i lexikální jednotky *ultraveřejný* a *superlidovecky* – pomocí první části kompozita se dochází k modifikaci za účelem zesílení významu druhého základového slova. V prvním případě je upraven název strany v souvislosti s veřejně probíranou kauzou se stranou spojenou tak, aby stranu zesměšnil. Ve druhém případě je pak adverbium výše popsaným způsobem upraveno tak, aby bylo čtenáři sděleno, že způsob něčího chování je zcela v souladu s danou politickou stranou.

Jako neexpresivní pak lze označit slova *topnuladevítka*, *socdemkoaliční*, *věcněveřejný*, *sociálnědemokraticky* a *polidovecku*. Lexikální jednotka *topnuladevítka* je pak neexpresivním označením politické strany.

3. Produktivita kompozitních neologismů

Téměř všechny v této práci uvedené kompozitní neologismy motivované názvy politických stran a hnutí se frekvencí výskytu řadí mezi tzv. okazionalismy, tedy slova vytvořená a použita příležitostně. Drtivá většina z nich vznikla pro konkrétní článek, většinou se jedná o komentář či jiný subjektivně laděný text, a byla-li opakovaně použita, pak opět autorem textu, ve kterém byla zaznamenána poprvé. V zásadě tedy odpovídají výše uvedenému vymezení Juraje Furdíka a z hlediska výše rovněž zmíněné klasifikace okazionalismů podle Olgy Martincové by se jednalo o typ 2 (viz s. 13).

Výjimky z výše uvedeného představují substantivum *socbolševik* a adverbium *sociálnědemokraticky*. Tato slova se, jak dokládá frekvenční tabulka, hojně používají. Substantivum *socbolševik* by podle mého názoru mohlo být příkladem původně okazionalismu, který se stal plnohodnotnou součástí slovní zásoby. Ve druhém případě je vysoká frekvence použití logická – jedná se o jedno z mála neexpresivních adverbii vztahujících se k dané politické straně.

VII. LEXIKOGRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ NEOLOGISMŮ

V této kapitole práce se budu zabývat lexikografickým zpracováním neologismů. Nejprve však zmíním, s jakými slovníky ve své práci pracuji, ať už se jedná o výkladové slovníky, nebo slovníky neologismů. Ve všech slovnících budu vyhledávat slova motivovaná názvy politických stran a hnutí, jejichž přehled je zde uveden (viz s. 5). Posléze porovnáím výrazy obsažené ve slovnících s neologismy z materiálu shromážděného pro účely této práce. Zaměřím se především na případné rozdíly ve formě neologismů, tedy v tom, jakým způsobem byly utvořeny. Pokud se ve slovnících vyskytnou lexikální jednotky motivované stejnou politickou stranou nebo hnutím jako neologismus v materiálu shromážděném pro tuto práci, pokusím se porovnat tyto jednotky i z hlediska frekvenčního.

Výkladovými slovníky, s nimiž v této části práce budu pracovat, jsou *Slovník spisovného jazyka českého* (1960–1971, dále jen *SSJČ*) a *Slovník spisovné češtiny* (1994, dále jen *SSČ*). Slovníky neologismů pak myslím *Slovník neologismů 1 a 2* (1998 a 2004, dále jen *SN1* a *SN2*), které, jak už zde bylo zmíněno, vycházejí ze starších vrstev neologického materiálu Neomat.

Hlavní rozdíl mezi výkladovými slovníky a slovníky neologismů spočívá v tom, jakou slovní zásobu obsahují. Zatímco výkladové slovníky obsahují průřez kompletní slovní zásobou daného jazyka, slovníky neologismů se zaměřují pouze na její část – konkrétně na nejnovější lexikální jednotky. Dle mého názoru obsahují i takové lexikální jednotky, které by do výkladového slovníku nepronikly, například z důvodu přílišné okazionálnosti. Zároveň by tak také mohly poskytovat určité vodítko k tomu, jaké novější lexikální jednotky zařadit do později vznikajícího výkladového slovníku, neboť dají lexikografovi možnost ověření, zda lexikální jednotky obsažené v nich jsou skutečně ukotvené ve slovní zásobě, či zda byly používány jen určitou dobu a posléze zcela zanikly.

1. Pojmenování motivovaná názvy politických stran a hnutí ve výkladových slovnících

Po prostudování obou zvolených výkladových slovníků jsem lexikální jednotky obsažené v nich rozdělila do skupin podobně jako v předchozích kapitolách materiál analyzovaný v této práci.

První skupinou jsou substantivní lexikální jednotky odvozené pomocí internacionálního sufixoidu **-ismus/-izmus**, které označují myšlenkový směr neboli ideologii spojenou s danou politickou stranou či hnutím (nutno poznamenat, že v určitých kontextech mohou fungovat i samostatně, bez spojení s konkrétní politickou stranou nebo hnutím). *SSČ* stejně jako *SSJČ* obsahují lexikální jednotky *komunismus* a *socialismus*. V obou slovnících se pak dále vyskytují jednotky odvozené od jednotky označující ideologii strany, tedy substantiva *komunista*, *komunistka*, *socialista*, *socialistka*, adjektiva *komunistický*, *socialistický* a adverbia *komunisticky*, *socialisticky*. V *SSJČ* jsou tyto jednotky doplněny o výraz *komunizace* s významem ‚šíření ideologie strany‘.

Dále se v *SSČ* i *SSJČ* objevuje substantivum *agrárník* odvozené od názvu dnes již zaniklé politické strany, které označuje jejího člena. Spolu s ním se ve slovnících vyskytuje adjektivum *agrárnický* a *agrární*. V *SSJČ* se navíc vyskytují ještě substantivní lexikální jednotky *agrárnictvo* označující členstvo strany a *agrárnictví*, jež označuje ideologii strany.

Dalším typem substantiv vyskytujících se v *SSČ* i *SSJČ* a označujících člena strany je lexikální jednotka utvořená pomocí formantu **-(ov)ec**, konkrétně se jedná o substantivum *lidovec*. V *SSJČ* je navíc obsaženo také od něj odvozené adjektivum *lidovecký*.

SSČ nadto obsahuje ještě substantivní kompozita *kryptokomunismus* a *kryptokomunista* a také adjektivní kompozitum *sociálnědemokratický*.

V *SSJČ* jsem zaznamenala také výskyt expresivních pojmenování označujících člena strany, jimiž jsou derivovaná substantiva *socan* (včetně od něho odvozeného adjektiva *socanský* a substantiva *socanství* označujícího ideologii strany či příslušnost k ní), *sociál*, *socín*, *socínek* a kompozitum *socdemák* spolu s od něj odvozeným adjektivem *socdemácký*. Zároveň se zde vyskytují i prefigované substantivní lexikální jednotky *antikomunismus*, *antikomunista* a prefigovaná adjektiva *antikomunistický* a *protikomunistický*.

SSJČ rovněž obsahuje velké množství pojmenování kompozitních, ať už se jedná o podle slovníku stylově neutrální substantivum *sociáldemokrat* včetně od něho odvozeného adjektiva *sociáldemokratický* i adverbia *sociáldemokraticky*, nebo o expresivní výrazy, jako jsou *socdem*, *socialistožrout*, *sociáložrout* a *takésocialista*.

2. Pojmenování motivovaná názvy politických stran a hnutí ve slovnících neologismů

Ve slovnících neologismů mezi lexikálními jednotkami motivovanými názvy politických stran a hnutí převládají substantivní pojmenování členů či příznivců strany. *SN1* obsahuje následující substantiva označující členy strany nebo hnutí: *komunista, lidovec, moravista, od'ák, odéesák* a substantivizované adjektivum *zelený*. V *SN2* se pak objevují tyto substantivní neologismy používající se pro členy strany či hnutí: *aliančník, odista, odistka, ódéesačka, odéesačka, odista, usák, usita, unionista* a *unionistka*.

SN1 obsahuje rovněž prefigované substantivum *exkomunista* a adjektivum *exkomunistický* a *SN2* substantivní označení stran *ódéeska* a jeho hláskovou variantu *odéeska*.

Dále se v obou slovnících vyskytují adjektiva odvozená od názvů politických stran a hnutí, konkrétně se jedná o lexikální jednotky *odéesácký* a *odesácký* v *SN1* a lexikální jednotky *odácký, od'ácký, odistický, odéesí, ódéeskový, odéeskový, ódésovský, odéesovský, unionistický* a *zelený*. *SN2* obsahuje i adverbium *odisticky*.

Kromě toho se v *SN1* objevují také kompozita *kryptokomunismus, kryptokomunista, kryptokomunistický, neokomunismus, neokomunista, neokomunistický, postkomunismus, postkomunista, postkomunistický* a *starokomunista*.

Kompozita se vyskytují také v *SN2*, konkrétně se jedná o lexikální jednotky *šéflidovec, šéfkomunista, komunistofobie, komunistolog, novokomunista, novokomunistický, polokomunismus, polokomunista, polokomunistický* a *tajnokomunista*.

Za zmínku stojí také neologismy motivované nikoli názvy, nýbrž symboly politických stran nebo hnutí, jejichž výskyt jsem ve slovnících neologismů také zaznamenala. Ačkoli jsem neologismy tohoto typu nezahrnula do materiálu pro tuto bakalářskou práci, a to zejména pro jejich okazionální charakter, díky kterému je velmi obtížné zmapovat způsoby jejich tvoření, zmiňuji zde alespoň ty lexikální jednotky tohoto typu již obsažené ve slovnících neologismů. *SN1* obsahuje substantivum *ptákostraník* označující člena politické strany. V *SN2* jsou pak zachyceny lexikální jednotky *modroptáčník* a *modropták*, nesoucí opět význam označení člena politické strany.

Zároveň zde, zejména kvůli následujícímu porovnání slovníkového materiálu s materiálem shromážděným pro tuto práci, podotýkám, že *SN1* obsahuje lexikální jednotku *věčkař*. Zde však nese význam *skokan na lyžích užívající techniku V-stylu*.

3. Porovnání materiálu obsaženého ve výkladových slovnících s materiálem slovníků neologických

Ve výkladových slovnících se vyskytují substantivní slovotvorné formanty **-ák, -an, -ík, -ín, -ínek, -ista, -istka, -(ov)ec** označující členy politické strany nebo hnutí, **-izmus/ -ismus, -ictví, -(n)ství**, které se používají pro myšlenkové směry stran a **-ictvo** jako zakončení lexikálních jednotek zahrnujících členstvo strany. Z těchto nejsou ve slovnících neologismů obsaženy formanty **-ín, -ínek, -ictví, -(n)ství** a **-ictvo**.

Z adjektivních slovotvorných formantů jsou v normativních výkladových slovnících zastoupeny tyto: **(-ec)ký, -ický, -istický, -(n)í** a adverbialní formant **-icky**.

Slovníky neologismů naproti tomu obsahují navíc následující substantivní slovotvorné formanty: **-ka** pro označení samotné politické strany nebo hnutí, **-(ač)ka** a **-ita** značící členy politických stran a hnutí. Z adjektivních slovotvorných formantů jsou ve slovnících neologismů kromě výše zmíněných ještě tyto: **-ovský** a **-ový**.

Z předchozích podkapitol je však jasně patrné, že slovníky neologismů obsahují mnohem širší spektrum lexikálních jednotek motivovaných názvy politických stran a hnutí než výkladové slovníky *SSČ* a *SSJČ*, neboť ačkoli počet substantivních slovotvorných formantů zastoupených ve výkladových slovnících je větší, rozmanitost jimi vytvořených jednotek je mnohem menší. Tento nepoměr připisuji jednak rozdílné době vzniku slovníků a jednak odlišnému úkolu obou typů slovníků.

Z porovnání slovníkových materiálů je zjevné, že lexikální jednotky utvořené z názvů politických stran a hnutí jsou typem stále produktivnějším, neboť jejich počet stále narůstá, stejně jako rozmanitost hláskových variant jednotlivých lexikálních jednotek, což může souviset s typem názvů politických stran a hnutí, ale i s častějším používáním lexikálních jednotek motivovaných názvy politických stran a hnutí v komunikaci, neboť společenské podmínky jsou v současné době mnohem příznivější pro uplatnění těchto lexikálních prostředků. S častějšími možnostmi pro jejich použití souvisí samozřejmě i nárůst počtu kompozitních lexikálních jednotek, z nichž většina má však okazionální charakter.

VIII. POROVNÁNÍ SLOVNÍKOVÉHO MATERIÁLU S MATERIÁLEM TÉTO PRÁCE

Zásadním rozdílem mezi oběma materiály je větší počet slovotvorných formantů, pomocí kterých jsou vytvářena nová substantiva pro pojmenování členů politických stran nebo hnutí, a ruku v ruce s tím také nárůst formantů adjektivních.

V substantivním materiálu shromážděném pro tuto práci se totiž objevuje slovotvorný formant **-ař/-ář** (a jeho přechýlená podoba **-(ař)ka/-(ář)ka**) vytvářející substantiva označující členy politických stran a hnutí. Tento slovotvorný formant navíc, jak již bylo výše řečeno, převládá v současné době také frekvenčně. Naproti tomu dříve se vyskytoval výhradně v substantivech činitelských a takových substantivech konatelských, která nejsou motivována názvy politických stran a hnutí, jako je tomu ve výše popsaném případě lexikální jednotky *věčkař* ve *Slovníku neologismů 2*, která označuje skokana na lyžích praktikujícího určitý styl skákání. Tato jednotka je homonymní s lexikální jednotkou *věčkař* označující člena strany *Věci veřejné* v materiálu této práce.

Převahu slovotvorného formantu **-ař** dokládá i skutečnost, že v materiálu této práce se vyskytuje substantivum *lidař* a adjektivum *lidemácký*, z nichž obě se vztahují ke stejné politické straně. Existuje-li adjektivum *lidemácký*, je možné domnívat se, že může dojít také k vytvoření lexikální jednotky **lidemák*, kterou je možné prozatím považovat za tzv. potencialismus, tedy lexikální jednotku patřící mezi „*slova potenciální, tj. dosud slovotvorně nerealizované systémové možnosti, popř. realizované pouze v individuálním komunikačním aktu*“ (Martincová 1983, s. 11), protože její existenci se v materiálu této práce nepodařilo potvrdit. Byla však nalezena lexikální jednotka *lidař*, která je synonymní k této potenciální lexikální jednotce. Potvrzená existence lexikální jednotky utvořené pomocí slovotvorného formantu **-ař** v případě, kde je stejně tak dobře možné vytvořit lexikální jednotky slovotvorným formantem **-ák** dle mého názoru dokazuje fakt, že v oblasti neologismů označujících členy či příznivce politických stran a hnutí je v současnosti užívateli nejpreferovanějším slovotvorným formantem právě formant **-ař**. Tento trend je však, vzhledem k výše popsanému slovníkovému materiálu, zcela nový. V neologickém materiálu Neomat se počíná objevovat po příchodu politických stran *TOP 09* a *Věci veřejné* (tedy od roku 2009), jejichž názvy jsou motivovány první

neologismy tohoto typu. Dříve pro označování členů či příznivců politických stran převažoval slovtvorný formant **-ista**, který byl později doplněn právě formantem **-ák**. Potvrzením tohoto trendu pak může být i fakt, že i neologismy motivované názvy zahraničních politických stran a hnutí jsou utvářeny pomocí slovtvorného formantu **-ař**, dokladem čehož je například maskulinum *čajař* označující člena amerického hnutí *Tea Party* (česky *Hnutí čajových dýcháneků*) vyskytující se v neologickém materiálu Neomat z roku 2011.

Spolu s výše zmíněnými substantivy zakončenými na **-ař/ář** se objevuje také v této oblasti nový typ adjektiv utvořených pomocí slovtvorného formantu **-(ař)ský/- (ář)ský**. Tato adjektiva však nedominují mezi ostatními formami tak jasně jako substantiva popsaná výše, resp. zcela dominují pouze u neologismů motivovaných názvem politické strany *Věci veřejné*, což je dle mého názoru způsobeno hláskovou skladbou, kdy lexikální jednotka *věčkařský* je z hlediska hláskové stavby pro mluvčího přijatelnější než potenciální jednotky **věčácký*, **věčkácký*. Naproti tomu například na adjektivum **lidařský*, které by bylo odvozeno od nalezené lexikální jednotky *lidař*, jsem při excerpci nenarazila. Mezi adjektivy obsaženými ve slovníkovém materiálu a v materiálu této práce proto není rozdíl tak markantní jako v případě substantiv.

Dalším rozdílem, u kterého bych se zde chtěla zastavit, je výskyt variant lexikálních jednotek – jedná se o hláskové varianty *ódeesačka* a *odéesačka* obsažené v *SN2* a poslední variantu *odeesačka* nacházející se v materiálu této práce. Ačkoli záznam výskytu hláskové varianty *odeesačka* v neologickém materiálu Neomat je z roku 2000 a *SN2* byl vydán až roku 2004, nebyla tato forma do slovníkového materiálu zahrnuta. Domnívala jsem se, že by to mohlo být způsobeno nízkým počtem výskytu této varianty, který by eventuálně mohl být výrazně nižší než u variant do materiálu zahrnutých. Tuto hypotézu jsem ale úspěšně vyvrátila ověřením výskytu variant vybraných do slovníku před vydáním *SN2* v neologickém materiálu Neomat. Forma *ódeesačka* je zde zastoupena 2x a forma *odéesačka* dokonce pouze jednou – stejně jako do slovníku nevybraná forma *odeesačka*. Z hlediska frekvence v textech jsou mezi těmito variantami minimální rozdíly, a ačkoli je výskyt obou „slovníkových“ jednotek častější než výskyt jednotky do slovníku nevybrané (viz frekvenční tabulka), není dle mého názoru tak vysoký, aby mohl vést k nezařazení této varianty do slovníku neologismů. Domnívám se proto, že forma *odeesačka* měla být do *SN2* zařazena jako

třetí varianta lexikální jednotky označující členku nebo příznavkyni politické strany *ODS*.

Podobná situace je i u maskulina *ódéesák*, *odéesák* a *odeesák*, z nichž pouze prostřední varianta s jedním dlouhým vokálem byla vybrána do *SN2*. V neologickém materiálu Neomat však do doby před vydáním slovníku spadají 4 výskyty formy *ódéesák* a shodně 3 výskyty forem *odéesák* a *odeesák*. Zde tedy dokonce došlo k tomu, že do slovníku nebyla vybrána forma s nejvyšším počtem výskytů, ergo klíč k výběru jednotek musel být nutně jiný než počet výskytů jednotlivých forem v neologickém materiálu Neomat, nebo museli tvůrci slovníku mít k dispozici ještě i jiný materiál, než jaký je obsažen v současné podobě neologického materiálu Neomat. Z frekvenční tabulky v této práci je nicméně rovněž patrné, že frekvence formy s oběma dlouhými souhláskami v databázi mediálních textů Newton Mediasearch on-line je nejvyšší, považují proto rozhodnutí nezařadit tuto formu do *SN2* za nesprávné.

V neposlední řadě stojí za zmínku také nárůst počtu vytvářených expresivních kompozit, jejichž výskyt je patrný v nejmenší míře už v *SSJČ* (*socialistožrout*) a jejichž počet stále narůstá, což je dobře znatelné při pohledu na materiál neologických slovníků a materiál této práce. Tento nárůst souvisí s komunikační situací zmíněnou již také výše, v níž politické strany zaujímají důležité místo stejně jako vyjádření názoru na ně v publicistických textech, čímž je otevřena cesta mimo jiné i pro vznik expresivních kompozit tohoto typu. S tímto trendem podle mne souvisí i postupný nárůst vytváření a používání prefigovaných substantiv a adjektiv.

Posledním důležitým rozdílem je pojmenovávání stran jako takových. Zatímco ve výkladových slovnících se jako pojmenování označující stranu vyskytuje pouze akronymum *socdem*, v *SN2* se už objevují lexikální jednotky odvozené sufixem **-ka** (*ódéeska*, *odéeska*). Tento trend pojmenovávání politických stran pokračuje i v současnosti, dokladem čehož jsou neologismy označující politické strany a hnutí obsažené v této práci. Z toho lze vyvodit rozdíl mezi dřívější dobou, kdy byly politické strany pojmenovávány použitím plurálu substantiv označujících jejich členy (*komunisté*, *lidovci*) a současností, kdy je pro každou nově vzniklou stranu vytvořeno speciální substantivum označující stranu jako takovou. Zajímavé však je, že zavedené politické strany tomuto trendu nepodléhají – například zmíněná *KSČM* bývá označována buď víceslovně, nebo pouze výše popsaným způsobem pomocí plurálu substantiva pro její členy.

S pojmenováváním stran souvisí také novinka v oblasti slovní zásoby motivované názvy politických stran a hnutí, kterou jsou neosémantismy s původním významem označení zvířete. Tyto typy označení politických stran a hnutí, ačkoli rozhodně jsou expresivní, nemají výrazně okazionální charakter, neboť se v komunikaci vyskytují poměrně často a odvozováním od nich vznikají další neologismy pojmenovávající jevy spojené s politickými stranami nebo hnutími. Bude velmi zajímavé sledovat, vzniknou-li nějaké další neosémantismy podobného typu a přetrvá-li tak tento trend i do budoucna. V současné době totiž existuje natolik krátce, že je možné pouze konstatovat jeho přítomnost v této oblasti a ani vyšší frekvence používání lexikálních jednotek tohoto typu nemusí ukazovat na jeho trvanlivost, ba právě naopak – dle mého názoru se bude jednat o krátkodobý trend, který je sice nyní velmi populární, ale pravděpodobně nemá naději získat pevnější místo mezi ostatními způsoby vytváření slovní zásoby motivované názvy politických stran a hnutí.

Při pohledu na oba shromážděné materiály (slovníkový a materiál této práce) je patrný rovněž rozvoj určitých trendů. Příkladem může být například adjektivní kompozitum *sociálnědemokratický* obsažené v *SSČ*, k němuž utvořené adverbium *sociálnědemokraticky* se objevuje v materiálu této práce. Jako další příklad pak mohou posloužit substantivum *lidovec* obsažené v *SSČ* i *SSJČ* a adjektivum *lidovecký*, které se vyskytuje v *SSJČ*. V materiálu této práce jsou tyto lexikální jednotky dále rozvinuty pomocí prefixů (*antilidovec*; *antilidovecký*, *prolidovecký*, *protlidovecký*). V materiálu práce se objevuje také pokračování trendu vytváření pojmenování bývalých členů určité politické strany pomocí prefixu **ex-**.

IX. ZÁVĚR

Hlavním účelem mé bakalářské práce bylo popsat neologismy motivované názvy politických stran a hnutí, jejich způsoby vzniku, frekvenci a expresivitu. V neposlední řadě jsem také měla v úmyslu zjistit, jaké rozdíly jsou mezi neologismy vznikajícími v současnosti a staršími lexikálními jednotkami motivovanými názvy politických stran a hnutí.

Analýzou shromážděného materiálu a jeho následným porovnáním s materiálem starším, již obsaženým ve vybraných dostupných slovnících, jsem zjistila, že na poli lexikálních jednotek motivovaných názvy politických stran a hnutí došlo v posledních desetiletích k výraznému rozvoji. Tento fakt připisuji především společenským změnám provázejícím změnu politického režimu v listopadu 1989, kdy byl umožněn vznik nových politických stran a hnutí, a společnost tak získala potřebu pojmenovávat politické strany samotné, jejich příznivce i odpůrce a další jevy se k nim vztahující.

K největšímu rozvoji však došlo v poslední době, kdy se na české politické scéně začalo objevovat velké množství nových stran a politika se zároveň stala důležitým tématem české žurnalistiky. V oblasti lexikálních jednotek motivovaných názvy politických stran a hnutí tak došlo k masivnímu rozvoji, který s sebou přinesl nové způsoby tvoření těchto slov. Nejdůležitějšími z nich jsou rozšíření spektra odvozovacích slovotvorných formantů, nárůst vzniku kompozitních neologismů a v neposlední řadě také trend vzniku neosémantismů, jejichž původním významem je označení zvířete, který je ze všech zmíněných trendů zcela nejnovější.

Předpokládám, že tato oblast slovní zásoby se bude i nadále dynamicky rozvíjet a bude velmi zajímavé sledovat, zda přetrvá zejména nastolený trend vytváření neologismů označujících členy a příznivce politických stran pomocí slovotvorného formantu **-ař/-ář**, nebo jestli bude nahrazen jiným trendem. Tento vývoj by zároveň mohl být předmětem dalších výzkumů, podobně jako v práci také zmiňované symboly politických stran, ať už se jedná o barvy či jinou obrazovou symboliku. I tyto symboly totiž motivují vznik pojmenování politických stran nebo jejich členů, jak jsem zmínila v kapitole zabývající se materiálem slovníků neologismů.

X. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2011.
- DOKULIL, M. *Tvoření slov v češtině*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962.
- Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.
- FILIPEC, J., ČERMÁK, F. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985.
- FURDÍK, J. *Teória motivácie v lexikálnej zásobe*. Ed. M Ološtiak. Košice: LG, 2008.
- HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.
- GREPL, M. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.
- MARTINCOVÁ, O. *Problematika neologismů v současné spisovné češtině*. Praha: Univerzita Karlova, 1973.
- MARTINCOVÁ, O. a kol. *Neologizmy v dnešní češtině*. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, 2005.
- MARTINCOVÁ, O. a kol. *Neologie a neografie. Výběr z národních bibliografií s Dodatkem*. Praha: Ústav pro jazyk český, 1999.
- MARTINCOVÁ, O. Propria v neologické slovo tvorbě. In *Dynamika a inovace v češtině a bulharštině 90. léta 20. století*. Praha: Praha: Ústav pro jazyk český, 2003, s. 19–25.
- MARTINCOVÁ, O. a kol. *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1*. Praha: Academia, 1998.
- MARTINCOVÁ, O. a kol. *Nová slova v češtině. Slovník neologismů 2*. Praha: Academia, 2004.
- Mluvnice češtiny 1*. Praha: Academia, 1986.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 2. vyd. Praha: Academia, 1994.
- Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia, 1989.
- Nová slovní zásoba ve výkladových slovnících*. Sborník příspěvků z konference Praha, 31. 10. – 1. 11. 2000. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, 2000.
- Nový akademický slovník cizích slov A–Ž*. Praha: Academia, 2005.
- OPA VSKÁ, Z.: Někteřá pojmenování užívaná odpůrci a příznivci. In *Varia X*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV. 2003, s. 9–12.

SOCHOVÁ, Z., POŠTOLKOVÁ, B. *Co v slovnících nenajdete*. Praha: Portál, 1994.

ZIKOVÁ, M. Substantivní neologismy a jejich parasystémový charakter. *Naše řeč* 84, 2001, s. 81–89.

XI. SEZNAM PŘÍLOH

1. Frekvenční tabulky
2. Tabulky s počty výskytů hesel v neologickém materiálu Neomat